

Wat mag er dan wel in het PTA?

Minder ruimte door aanscherping van wet- en regelgeving?

Tom Erkens ontwikkelgroep SPV

Deze leergang is onderdeel van het bijscholingsaanbod vmbo (www.bijscholingvmbo.nl), mede mogelijk gemaakt door OCW en de VO-raad. De leergang schoolexaminering vmbo is ontwikkeld in opdracht van SPV in samenwerking met:

stichting
platforms
vmbo

Relevante ontwikkelingen

- Maastricht en Amsterdam
- Commissie ten Dam en reactie VO-raad
- Maatregelen minister OCW (brief TK 17-10-2019)
- Inspectieonderzoek
- Beleidsreactie op inspectieonderzoek (brief TK 04-02-2020)

'Een volwaardig schoolexamen'

(aanbevelingen onderzoek n.a.v. 'Maastricht')

- Waardeer en verbeter de verbinding tussen schoolexamen en **onderwijsvisie**.
- Bewaak het **afsluitend karakter** van het schoolexamen.
- Neem de **examencommissie** op in het Eindexamenbesluit VO.
- Zorg voor meer **deskundigheid** bij leraren en schoolleiding.

Brief minister Slob

- Aanscherping wettelijk kader
- Focus op examenorganisatie (risicobeheersing en garantie waarde diploma VO)
- Vereist heldere **visie** op het SE en heldere verdeling taken en rollen examenorganisatie
- Maatregelen **schoolniveau**
  - '20-'21 examencommissie verplicht, incl. duidelijke rol examensecretaris
  - Aanscherping minimumeisen PTA en examenreglement in Examenbesluit
    - Heldere koppeling examenprogramma – toetsen (dekkend examineren)
  - Verplichte communicatie ouders en leerlingen afronding SE

Inspectie: schoolexaminering in het voortgezet onderwijs

- Toetsing en examinering verlopen niet zorgvuldig genoeg
- Kwaliteitsbewaking van de schoolexamens is kwetsbaar
- De bestuurlijke visie op toetsing en examinering is (nog) in ontwikkeling.

Inspectie: schoolexaminering in het voortgezet onderwijs

- Scholen lijken er zich niet altijd van bewust dat het 'resultatenmodel' van de inspectie sinds 2016 geen indicator meer is voor de beoordeling van de onderwijsresultaten.

Toezichtskader inspectie

OP8. Toetsing en afsluiting

De toetsing en afsluiting verlopen zorgvuldig.

Basiskwaliteit

De school heeft een Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) en een examenreglement die voldoen aan de eisen van de wetgeving. In deze documenten maakt de school tijdig duidelijk hoe de organisatie van het examen verloopt en welke maatregelen de school hanteert bij leerlingen die zich niet aan de regels hebben gehouden. Ook moet beschreven staan welke examens leerlingen op welke manier kunnen herkansen. Verder moet duidelijk zijn welke stof wanneer wordt geëxamineerd, hoe het examen meeweegt en welke vrijstellingen gelden.

De examinering verloopt volgens PTA en examenreglement.

Eigen aspecten van kwaliteit

Welke eigen opdracht heeft de school opgenomen in het schoolplan en (hoe) realiseert de school deze?

Te denken valt aan

- toetsbeleid (waaronder toetsmatrixen en toetstechnische, uitvoerings-, afname- en beoordelingseisen)
- evaluatie en borging uitgevoerde toetsbeleid

Toelichting wettelijke eisen

De wetgeving schrijft voor dat een school een examenreglement en een PTA opstelt. Deze beide documenten moeten worden verstrekt aan de inspectie en de examenkandidaten. In de wetgeving is ook bepaald wat er minimaal in beide documenten moet zijn opgenomen (artikel 31, Eindexamenbesluit VO).

Aanbevelingen inspectie

- Zorg voor scheiding van taken en verantwoordelijkheden (examencommissie, intercollegiaal)
- Bewaak de inhoudelijke kwaliteit van de schoolexamens
- Besteed aandacht aan het afsluitend karakter van het schoolexamen

interpretatie inspectie van het Eindexamenbesluit wat betreft het PTA

- In het PTA moeten (sub)domeinen en eindtermen worden genoemd (zie codering in de programma's).
- Alle verplichte se-onderwerpen moeten zijn opgenomen en er moet een check op de volledigheid zijn uitgevoerd. (Zie 'kruisjeslijst' in de syllabi).
- Het opnemen van CE-onderwerpen in het PTA is aan de school.
- In het PTA moeten tijdvakken zijn vermeld.
- De inhoud van wat wordt getoetst moet zijn opgenomen. (niet al te zuinig zijn)
- De wijze waarop toetsing plaatsvindt moet zijn weergegeven.
- In het PTA moet zijn aangegeven welke toetsen wel/niet herkansbaar zijn.
- In het PTA moet de cijferbepaling SE zijn opgenomen.

Wat zegt de inspectie over het examenreglement?

- Instemming van MR
- Artikel 5: onregelmatigheden met genoemde sancties. Geen eigen sancties (zoals het cijfer 3 of als sanctie extra activiteiten als de school cijfers niet als sanctie wil gebruiken!) Melden bij inspectie, ook melden van beslissing cie. van beroep.
- Samenstelling cie. van beroep
- Regeling herkansing
- Organisatie examens (erg vaag aldus de inspectie)

Artikel 5 Eindexamenbesluit

- het toekennen van het cijfer 1 voor een toets van het schoolexamen, de rekentoets of het centraal examen,
- het ontzeggen van de deelname of de verdere deelname aan een of meer toetsen van het schoolexamen, de rekentoets of het centraal examen,
- het ongeldig verklaren van een of meer toetsen van het reeds afgelegde deel van het schoolexamen, de rekentoets of het centraal examen,
- het bepalen dat het diploma en de cijferlijst slechts kunnen worden uitgereikt na een hernieuwd examen in door de directeur aan te wijzen onderdelen.

Waar kijkt de inspectie niet naar?

- Relatie toets met eindtermen
- Is de inhoud toetsen dekkend t.o.v. eindtermen?
- Kwaliteit van de toetsen
- Juistheid ingevulde cijfervolg-systeem

(De verantwoordelijkheid voor deze punten ligt bij het bestuur. Is niet in de wet geregeld.)

- Opmerkelijk is dat de inspectie in het rapport kwaliteit schoolexamens wel aanbevelingen doet over kwaliteit toetsen
- 0,5 regel maakt geen onderdeel uit van OP8

Uit de beleidsreactie op het inspectieonderzoek

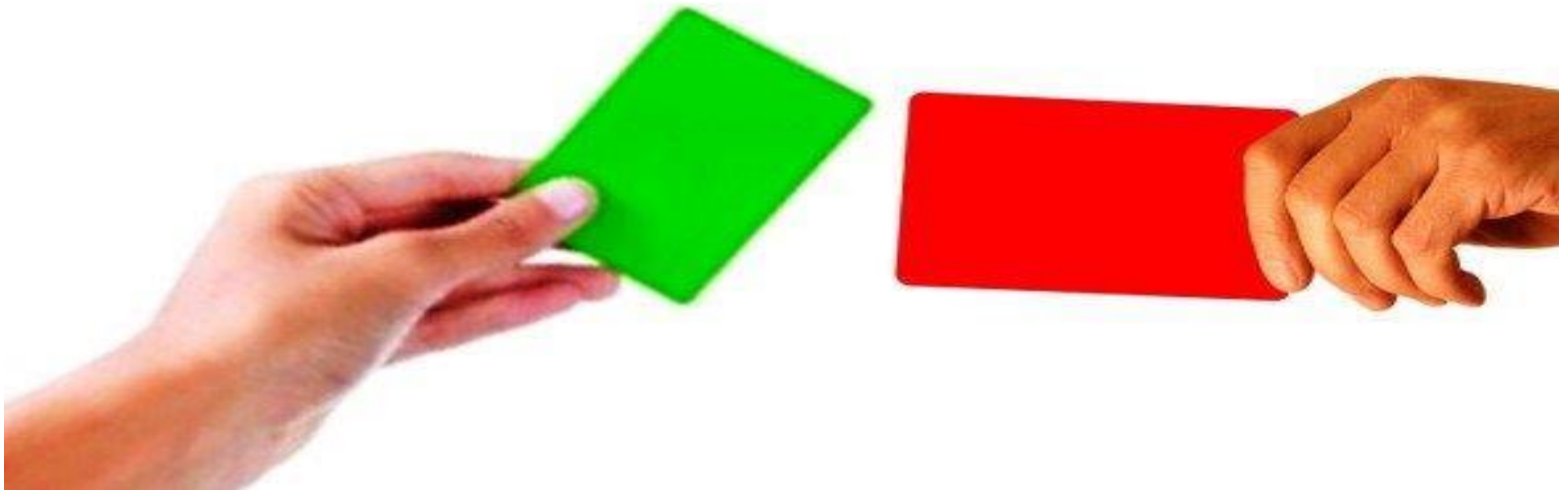
- Themaonderzoek inspectie wordt herhaald zodra de eerder aangekondigde maatregelen voor de versterking van de examenorganisatie in werking zijn getreden.
- Sinds vorig jaar is toetsing en afsluiting structureel verankerd in het reguliere toezicht.

Uit de beleidsreactie op inspectieonderzoek

- De inhoudelijke ruimte die er in het schoolexamen is, wordt nog onvoldoende benut.
- De geboden ruimte in het schoolexamen moet vanuit een onderwijsvisie en heldere verantwoordelijkheidsverdeling worden ingevuld.
- OCW gaat met de inspectie in gesprek over de balans in het toezicht ten aanzien van het centraal examen in relatie tot het schoolexamen

stelling

De aangekondigde aanscherping van wet- en regelgeving m.b.t. het PTA beperken de ruimte voor een schooleigen invulling van het PTA

Wat moet in het PTA?

Voor elk onderdeel (programma) dat deel uit maakt van het schoolexamen stelt de school een PTA op waarin is opgenomen:

- welke onderdelen van het examenprogramma in het schoolexamen worden getoetst,
- de inhoud van de onderdelen van het schoolexamen,
  - leerstofinhoud
- de wijze waarop en de tijdvakken waarbinnen de toetsen van het schoolexamen plaatsvinden,
- de wijze van herkansing van het schoolexamen, alsmede
- de regels voor de wijze waarop het cijfer voor het schoolexamen voor een kandidaat tot stand komt (incl. weging).

Welke ruimte is er?

- Het SE hoeft geen lookalike te zijn van het CE
- Maatwerk is mogelijk (temporiseren, opstroom/afstroom)
- De keuze van de toetsvorm is aan de school (andersoortige vaardigheden)
- De school bepaalt welke CE-onderwerpen in het SE worden getoetst (dekkend examineren)
- Het 'resultatenmodel' van de inspectie is geen indicator meer voor de beoordeling van de onderwijsresultaten.
- De school bepaalt de tijdvakken (toetsing kan worden beperkt tot het laatste examenjaar)
- De school bepaalt het aantal en de soort toetsen
- De school bepaalt het aantal (en de omvang van de) toetsperiodes
- .....

Schooleigen invulling

PTA geschiedenis Leerjaar 3 en 4 vmbo					
Periode	Eindtermen: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, - duur en -code	Herkansing ja/nee?	Weging
n.v.t.	GS/K1 Oriëntatie op leren werken¹				
Periode 1	GS/K4 De koloniale relatie Indonesië-Nederland De kandidaat kan herkennen en beschrijven op welke wijze de koloniale relatie tussen Indonesië en Nederland zich in de loop der tijd ontwikkeld heeft en bijgedragen heeft aan de dekolonisatie/onafhankelijkheid van Indonesië.	Bestuderen katern 'Indonesië na de tweede wereldoorlog'. Kijkwijzer maken voor de film 'De Oost'. Praktijkopdracht maken n.a.v. de film 'De Oost'.	Theorietoets (GST1, 45 minuten)	ja	10%
			Praktijkopdracht (GSP1, 180 minuten)	nee	20%
Periode 2	GS/K2 Basisvaardigheden De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.	Hoofdstukken ... tot en met... bestuderen. Interviews voorbereiden en houden met de medewerkers van het sociaal loket van de gemeente.	Theorie-toets (GST2, 45 minuten)	ja	10%
	GS/K3 leervaardigheden in het vak geschiedenis en staatsinrichting De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot: de ontwikkeling van het eigen leervermogen het vermogen om met voor geschiedenis en staatsinrichting geëigende vaktaal en methodieken te communiceren en onderzoek te doen. GS/K7 Sociale verzekeringsstaat en verzorgingsstaat in Nederland De kandidaat kan herkennen en beschrijven welke ontwikkelingen zich op het terrein van de sociale zekerheid vanaf de tweede helft van de 19e eeuw hebben voorgedaan die geleid hebben tot de huidige, herziene verzorgingsstaat.		Praktijkopdracht (interview-verslag) (GSP2, 120 minuten)	nee	20%

¹ Komt in de lessen van LOB aan de orde en wordt bij dat vak getoetst en beoordeeld.

Schooleigen invulling

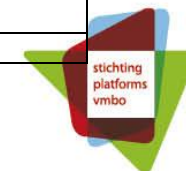
Periode 3	GS/K5¹ Staatsinrichting van Nederland De kandidaat kan herkennen en beschrijven hoe de Nederlandse rechtsstaat/staatsinrichting zich vanaf 1848 tot nu ontwikkeld heeft en deze ontwikkelingen in 30verband brengen met belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen in de Nederlandse geschiedenis vanaf 1848.	Bestuderen: Hoofdstukken... tot en met... Reader staatsinrichting	Theorie-toets (GST3, 60 minuten)	ja	10%
		Deelname aan het 'Project gemeenteraad' Vorbereiden van en deelnemen aan de vergadering van de jeugdgemeenteraad	Praktijkopdracht (GSP3, 360 minuten)	nee	15%
Periode 4	GS/K6 De industriële samenleving in Nederland De kandidaat kan herkennen en beschrijven hoe het proces van industrialisatie de Nederlandse samenleving ingrijpend veranderd heeft vanaf de tweede helft van de 19e eeuw.	Bestuderen Hoofdstukken... tot en met...	Theorie-toets (GST4, 60 minuten)	ja	15%
Cijfer schoolexamen Geschiedenis = (cijfer GST1*10 + cijfer GSP1*20 + cijfer GST2*10 + cijfer GSP2*20 + cijfer GST3*10 + cijfer GSP3*15 + cijfer GST4*15)/100					

¹ Deze exameneenheid wordt ook in het centraal examen getoetst

Schooleigen invulling

PTA officemanagement					
Leerweg: KB		Leerjaar: 4			
Periode	Eindtermen: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, - duur en code	Herkansing ja/nee?	Weging
Periode 2 of 4	KEO 2.1 Complexe backoffice werkzaamheden uitvoeren KEO 2.2 Frontoffice werkzaamheden uitvoeren en hierbij prioriteiten stellen	Bestuderen: Begrippenlijst office management en de gemaakte aantekeningen (van de docent ontvangen feedback)	Theorietoets OMT1 (30 minuten)	ja	1
Periode 2 of 4	KEO 2.1 (4-9): concepten uitwerken documenten redigeren en aanpassen verslaglegging verzorgen, met name notuleren vertrouwelijke post verzorgen, frankeringsvormen hanteren pakketpost verzorgen, frankeren, track& trace met vertrouwelijke gegevens omgaan KEO2.2 (1) communicatie verzorgen, met name telefoongesprekken, ook in een moderne vreemde taal	Bestuderen: werkboek 'effectief communiceren' Deel 1 Help daar komt een klant Deel 2 Prettig geregeld Deel 3 Van straattaal naar ABN Filmpjes You Tube Praktijkboek 'post verzorgen en archiveren'	Praktijktoets OMP1 (120 minuten)	nee	2
Periode 2 of 4	KEO 2.2.(2+3) klanten ontvangen, met name servicebalie werkzaamheden verrichten, service voor, tijdens en na de verkoop verlenen bezoekers ontvangen, met name begroeten, registreren, doorverwijzen, informatie verstrekken, ook in een moderne vreemde taal, rekening houdend met culturele achtergronden	Bestuderen: Praktijkboek 'Gastvrijheid is meer dan een vriendelijke ontvangst van gasten' Ontvangen schriftelijke feedback op het stageverslag	Praktijktoets OMP2 (60 minuten)	nee	2

Berekening cijfer schoolexamen: $(\text{cijfer OMT1} + 2 * \text{cijfer OMP1} + 2 * \text{cijfer OMP2}) / 5 = \text{cijfer beroepsgericht keuzevak OM}$

Schooleigen invulling

PTA Economie vmbo Leerjaar 3 en 4					
Periode	Eindtermen: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, -duur en -code	Herkansing ja/nee?	Weging
n.v.t.	EC/K1 Oriëntatie op leren werken¹				
periode 1	<p>EC/K2 Basisvaardigheden De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.</p> <p>EC/K3 leervaardigheden in het vak economie De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen en het vermogen met economische vaktaal te communiceren en onderzoek te doen.</p> <p>EC/K4B Consumptie en consumentenorganisaties De kandidaat heeft inzicht in het bankwezen, zoals verkrijgen van vreemd geld, spaarvormen en leningsvormen, en in motieven en kenmerken van verzekeringen en kan hierbij informatie van consumentenorganisaties gebruiken.</p>	<p>Bestuderen: Begrippenlijst Hoofdstuk ... tot en met..</p> <p>Praktijkboek 'wijzer in geldzaken'</p>	<p>Theorietoets ECT1 45 minuten</p> <p>Praktijkopdracht (naar keuze werkstuk of PowerPoint presentatie) ECP1 300 minuten</p>	<p>ja</p> <p>nee</p>	<p>10%</p> <p>15%</p>
Periode 2	<p>EC/K5B Arbeid en bedrijfsleven De kandidaat heeft inzicht in de productie van goederen en diensten en in de fasen die een product doorloopt vanaf de producent van grondstoffen tot en met de detaillist/ winkelier, en kan voorbeelden geven van beroepen/ werkzaamheden die typerend zijn voor verschillende economische sectoren.</p>	<p>Bestuderen: Hoofdstukken ... tot en met...</p> <p>De in deze hoofdstukken genoemde filmpjes op YouTube bekijken.</p> <p>Leren werken met de Exceltoepassing 'economisch rekenen'</p>	<p>Theorietoets ECT2 45 minuten</p> <p>Praktijkopdracht ECP2 180 minuten</p>	<p>ja</p> <p>nee</p>	<p>10%</p> <p>10%</p>

¹ Komt in de lessen van LOB aan de orde en wordt bij dat vak getoetst en beoordeeld.

Schooleigen invulling

Periode 3	EC/K6 Overheid en bestuur De kandidaat heeft inzicht in de sociale, economische en financiële functies van de overheid en kan dit inzicht toepassen in een gegeven casus.	Bestuderen: Hoofdstukken ... tot en met... 'Van Prinsjesdag tot verantwoordingsdag' (https://www.tweedekamer.nl)	Theorietoets ECT3 45 minuten	ja	10%
periode 4	EC/K8 Natuur en milieu De kandidaat heeft inzicht in de samenhang tussen consumptie, productie en het milieu, en kan aan de hand van voorbeelden op het gebied van milieuschade de rol van overheid, maatschappelijke organisaties en individuele personen beschrijven.	Bestuderen: Hoofdstukken ... tot en met... maken van een 'kijkwijzer' voor het bekijken van de film " Op weg naar het einde"	Praktijkopdracht (inclusief filmverslag) ECP3 240 minuten	nee	20%
Periode 5	EC/K4A Consumptie¹ De kandidaat heeft inzicht in aspecten van het consumentengedrag, zoals keuzes, behoeften, inkomen en in de functies van het geld, lenen en sparen en kan dit inzicht toepassen in een gegeven casus en EC/K5A Arbeid en productie² De kandidaat heeft inzicht in aspecten van het producentengedrag zoals kosten, opbrengsten, winst, toegevoegde waarde, arbeid, arbeidsverdeling, arbeidsproductiviteit, werkgelegenheid, werkloosheid en kan dit inzicht toepassen in een gegeven casus.	Bestuderen: Werkboek "efficiënt en zonder stress naar het centraal examen economie"	Combitoets (theorie en praktijk) ECC1 (120 minuten)	nee	25%
Cijfer schoolexamen Economie = (cijfer ECT1*10 + cijfer ECP1*15 + cijfer ECT2*10 + cijfer ECP2*10 + cijfer ECT3*10 + cijfer ECP3*20 + cijfer ECC1*25)/100					

¹ Deze exameneenheid wordt ook in het centraal examen getoetst

² Deze exameneenheid wordt ook in het centraal examen getoetst

Hoe zit dit bij jullie op school?

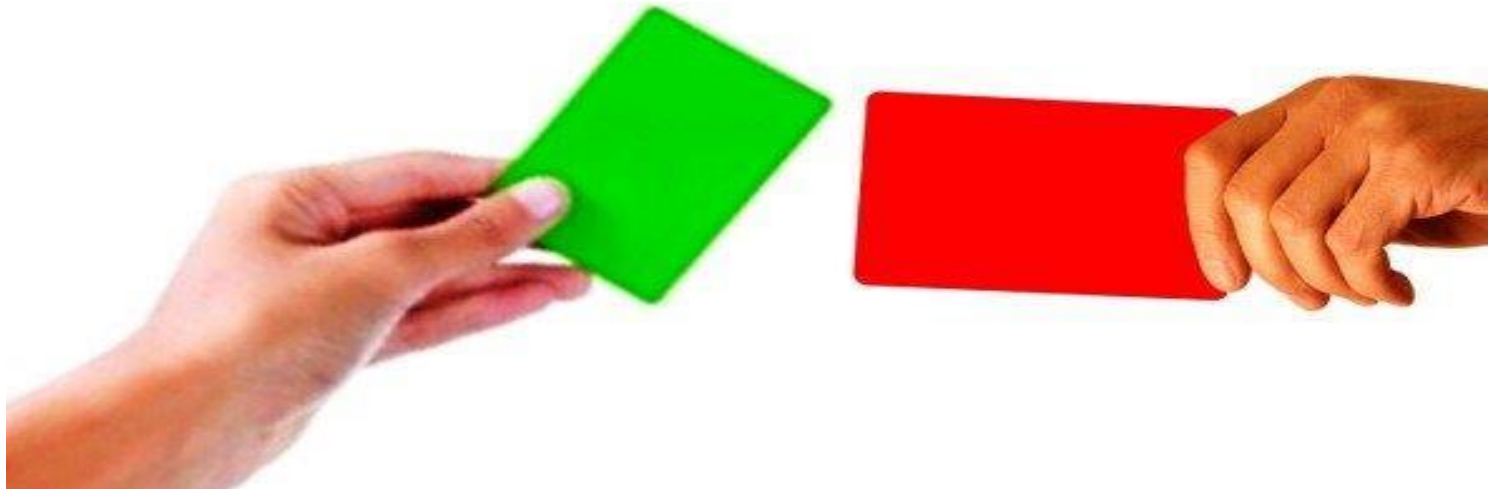
Tips voor een kwalitatief goed PTA dat ruimte biedt voor maatwerk

- Maak bewuste keuzes o.b.v. **een visie**. Papier is geduldig, maar ook je eigen verplichte kader;
- Bouw ruimte in;
- Beperk het aantal SE's, kies voor *summatieve afsluitende toetsen*
  - Zet het SE niet in als 'stok achter de deur' met kleine tussentoetsen;
  - Toets wat je moet toetsen;
  - Toets niet onnodig dubbel;
  - Geen oneigenlijke onderdelen (bv. gedrag)
  - Geef leerlingen ook tijd om *te leren*

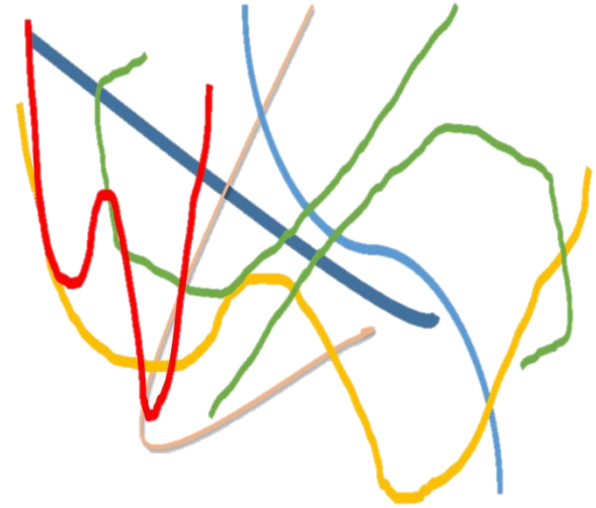

Nogmaals de stelling

De door OCW en de inspectie aangekondigde aanscherping van wet- en regelgeving m.b.t. het PTA zullen leiden tot minder ruimte in het PTA.

Vragen of losse eindjes?

Zie ook: <https://bijscholingvmbo.nl/schoolexaminering/>

Dank en tot ziens!

Wilma Bredewold, w.bredewold@platformsvmbo.nl
Tom Erkens, tomerkens@kpnplanet.nl

Deze leergang is onderdeel van het bijscholingsaanbod vmbo (www.bijscholingvmbo.nl), mede mogelijk gemaakt door OCW en de VO-raad. De leergang schoolexaminering vmbo is ontwikkeld in opdracht van SPV in samenwerking met:

platformsvmbo